

УДК 796.5 (045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-218-221

ПЕТРОВА Альона Анатоліївна –

аспірантка кафедри педагогіки та методики технологічної освіти

Криворізького державного педагогічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9513-5519>

e-mail: petrova.aa2810@gmail.com

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Популярність спортивного туризму серед інших видів дозвілля з кожним роком зростає все більше, як результат популяризації здорового та активного способу життя, пошуку шляхів мотивації, саморозвитку та формування викликів самому собі у подоланні внутрішніх страхів і фізичних перешкод. З'являються нові види туризму, нові різновиди активного відпочинку, нові умови організації окремих видів туризму, що, у свою чергу, призводить до генезису (трансформації) понятійно-категорійного апарату туристичної галузі.

Саме тому на сьогодні не існує загальноприйнятих єдиних тлумачень понять спортивного та спортивно-оздоровчого туризму, в чому і полягає актуальність даного дослідження. Також невизначеність понятійно-категорійного апарату вносить непорозуміння в процес підготовки фахівців з туризму. Тому дуже важливим є питання забезпечення змісту фахових дисциплін галузі, що досліджується. Відповідно до визначення поняття спортивного туризму та його предметної складової повинен формуватися зміст, форми та методи викладання дисциплін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи трактування понять спортивного та спортивно-оздоровчого туризму різними науковими школами протягом останніх двадцяти років, можемо виокремити два рівноправних підходи до формування предметної складової спортивного туризму. Загальносвітова думка щодо визначення поняття спортивного туризму кардинально відрізняється від поняття, яке сформувалось у вітчизняній науковій школі.

Проблему формування понятійного апарату спортивно туристичного напрямку досліджували В. Зігунов, І. Зорін, В. Квартальнов, О. Колотуха, А. Конох, О. Любіцева, В. Федорченко, С. Фокін та ін. науковці, які потрактовують спортивний туризм як неолімпійський вид спорту і відповідно до цього формують предметну складову поняття. Закордонні науковці, а саме

Дж. Трайб, Х. Дж. Гібсон, Б. Вейлер, Т. Робінсон, М. Холл, Поль де Кноп, Редмонд та ін., розглядають поняття спортивний туризм як вид подорожі з метою відвідування спортивних змагань тощо.

Відсутність взаєморозуміння між визначенням понять різними науковими школами ускладнює аналіз попередніх досліджень та гальмує побудову вектору подальших наукових пошуків.

Метою статті є пошук спільного та відмінного у визначенні поняття спортивного туризму різними науковцями та формування фахових компетенцій фахівців зі спортивного туризму відповідно до предметної складової поняття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цілком логічним буде першочергово надати трактування окремих дефініцій поняття «спортивний туризм». Так, В. Федорченко вважає, що *туризм* – це інтегрована система, що включає різні підсистеми: фінансово-банкову, митну, торговельну, освітню, медичну, транспортну, культурно-розважальну, оздоровчо-рекреаційну, інформаційно-рекламну, засобів розміщення, послуг харчування [7, с. 32–33]. Наявне визначення характеризує туризм як економічну галузь, а у нашому дослідженні ми розглядаємо туризм у форматі дозвілля.

Загальноприйняте визначення *туризму* надає нам статистична комісія ООН, що визначає його як діяльність осіб, які подорожують і перебувають у місцях, що знаходяться за межами їх звичайного середовища, протягом періоду, який не перевищує одного року поспіль, з метою відпочинку, діловими й іншими цілями [4, с. 211–212]. Другою складовою для визначення поняття спортивного туризму є термін «спорт». Звернувшись за визначенням до Вікіпедії з'ясуємо, що *спорт* – це змагання за певними правилами, зазвичай це специфічний вид фізичної або інтелектуальної активності, яку здійснюють з метою змагання, а також поліпшення здоров'я, отримання морального і матеріального задоволення, прагнення до вдосконалення і слави, покращення навичок [1]. Отже, інтегрувавши

ці два визначення, можна розтлумачити суть поняття «спортивний туризм» як подорож туристів з ціллю участі у спортивних змаганнях. Саме такого визначення і дотримуються закордонні науковці.

Насамперед, за визначенням UNWTO «спортивний туризм» – це подорож до інших міст чи країн з метою участі у спортивних змаганнях. До того ж, не обов'язково бути професійним спортсменом, більш того, не обов'язково навіть брати активну участь у змаганнях. Саме вболівальники та сім'ї учасників змагань і складають більшу частину спортивних туристів. Закордонні науковці ідентифікують спортивний туризм із подорожами пов'язаними з різними видами спорту та доводять, що спортивний туризм, як подієвий вид туризму, з'явився ще в стародавньому світі. Дослідники стверджують, що Олімпійські ігри було організовано не лише з метою досягнення учасниками спортивних результатів, а і як видовищно-розважальний захід, що приваблював спостерігачів та відволікав їх від повсякденності.

Популярність цього виду туризму швидкими темпами зростає протягом останніх десятиліть і причиною цього є: 1) цілеспрямована популяризація здорового способу життя; 2) організація спортивно-масових заходів саме з метою залучення активних та пасивних туристів до туристичних дестинацій різних країн світу.

Протягом 90-х років двадцятого століття серед науковців світу (Дж. Трайб, Х.Дж. Гібсон, Б. Вейлер, Т. Робінсон, М. Холл, Поль де Кноп, Редмонд та ін.) велись активні дискусії з питань формування поняття спортивного туризму. Європейські дослідники туристичної галузі (С. Гліптіс, Г. Джексон та ін.) є прибічниками гіпотези, що спортивний туризм – це активний туризм. Північноамериканські дослідники (Редмонд, Хізер Дж. Гібсон) акцентують увагу на спортивних подіях, як предметі дослідження спортивно-туристичної галузі. Наразі закордонні науковці розглядають спортивний туризм у трьох аспектах. Обґрунтуємо їх.

Активний спортивний туризм – це подорож з метою безпосередньої участі туристів у спортивних заходах (змаганнях), а туристична складова займає другорядну роль, як додаткова послуга. У підтвердження цього можна навести вислів К. Грін та Л. Чаліпа: «Здається, що для «серйозного» спортивного туриста напрямок не настільки важливий як можливість насолоджуватися своїм видом спорту».

Подієвий (пасивний) спортивний туризм – це пасивна участь туристів у спортивних

змаганнях в якості вболівальників чи спостерігачів. Головною метою подорожі є перегляд організованого спортивного заходу. Предметом такої подорожі є подія, тобто «туристичним магнітом» виступає сам захід «event», а форма участі у заході – це вже другорядне питання.

Пізнавальний спортивний туризм, метою якого є відвідування екскурсій до спортивних музеїв, стадіонів, тематичних закладів розміщення та харчування тощо.

У свою чергу, вітчизняні науковці, зокрема І. Зорін, В. Квартальнов, О. Колотуха, А. Конох, пропагують думку, що спортивний туризм це взагалі відмінне від попередніх визначень поняття і являє собою окремий вид спорту. Наприклад, у словнику-довіднику О. Колотухи *спортивний туризм* – це «неолімпійський вид спорту, в основі якого лежать змагання на туристських маршрутах та туристських дистанціях, прокладених у природному середовищі та включають подолання різноманітних перешкод (перевалів, вершин, порогів, каньйонів, печер тощо) з використанням спеціальних технічних прийомів і спорядження. При подоланні природних перешкод використовуються різноманітна туристська техніка і тактика, різні способи забезпечення безпеки...» [4, с. 192]. Специфіку формування спортивного туризму як окремого виду спорту можна пояснити соціально-політичними особливостями розвитку нашої країни в радянські часи та обмеженими можливостями розвитку зовнішнього туризму. Таким чином, цілком закономірно, що поняття спортивного туризму у вітчизняній школі формувалося незалежно від загальносвітової думки.

Все, що пов'язане із спортивним туризмом, але не має на меті виконання спортивних нормативів вітчизняні науковці відносять до окремої категорії – спортивно-оздоровчого туризму. А. Конох тлумачить *спортивно-оздоровчий туризм* як специфічний вид туристсько-спортивної діяльності, яка поєднує рекреаційну функцію туризму та елементи спортивного туризму, за умови, що фізичні навантаження при цьому не перевищують потенційні можливості людини [5, с. 56]. Тобто поняття спортивно-оздоровчого туризму ми вже можемо ототожнювати як різновид туристської діяльності. Також автор зазначає, що спеціаліст зі спортивно-оздоровчого туризму має володіти фаховими компетентностями притаманними як менеджеру з туризму, так і фахівцю з фізичної культури. Що, у свою чергу, вимагає інтегративного підходу до професійної підготовки таких спеціалістів. Але, незважаючи на перші кроки до інтеграції

вітчизняної науки в загальносвітовий простір, С. Фокін стверджує, що головним індикатором спортивного та спортивно-оздоровчого туризму є похід. Тобто, за умови відсутності походу як форми туристичної діяльності, це вже абсолютно інший вид туризму.

На нашу думку, розв'язати питання відмінності понять допоможуть методологічні пояснення щодо класифікації туристичних галузей за міжнародним стандартом UNWTO. Варто зазначити, що поділ здійснено відповідно до видів туристичних продуктів, що виробляє та пропонує кожен з напрямів туристичної діяльності. У цій класифікації спортивний туризм (як вид спорту) виступає однією з підкатегорій спортивно-рекреаційного напрямку туристичної індустрії та визначається як діяльність туристичних гідів. І спортивний туризм (як вид туризму) також являє собою підкатегорію спортивно-рекреаційного напрямку туристичної індустрії та визначається як організація та проведення спортивних заходів на відкритому повітрі або в закритих приміщеннях для професіоналів і любителів. Тобто, спортивно-рекреаційний туризм, як один з видів туристичної діяльності, створює продукти для спортивних туристів будь-яких видів спорту, в тому числі й неолімпійських. Отже, якщо порівняти логічні висновки нашої схеми (рис. 1) та роль і місце спортивного туризму (і як виду туризму, і як виду спорту) в класифікації UNWTO, то ми бачимо, що поняття спортивно-оздоровчий (спортивно-рекреаційний) туризм є саме тим синергічним поняттям, яке долає розрив між різними науковими школами.

В Україні спортивний туризм є історично важливою складовою загальнодержавної системи фізичної культури та спорту. Проте, в процесі інтернаціоналізації та глобалізації туристичної освіти дуже важливо знайти спільну думку щодо освітньої складової підготовки фахівців зі спортивного туризму та сформуванню оптимального визначення поняття у трьох його вимірах: вид спорту, вид туризму та академічна дисципліна. Оскільки різні поняття, як наслідок, призводять до різного наповнення однойменних курсів та формування різних компетенцій, що, у свою чергу, ускладнює реалізацію спільних міжнародних освітніх програм. З метою визначення змісту і завдань освітніх програм, що формують професійні компетенції фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму (Рис. 2) схематично зображено співвідношення між різними предметними складовими спортивного туризму.

Припустимо навіть твердження, що це три спеціалізації фахівців зі спортивного туризму.

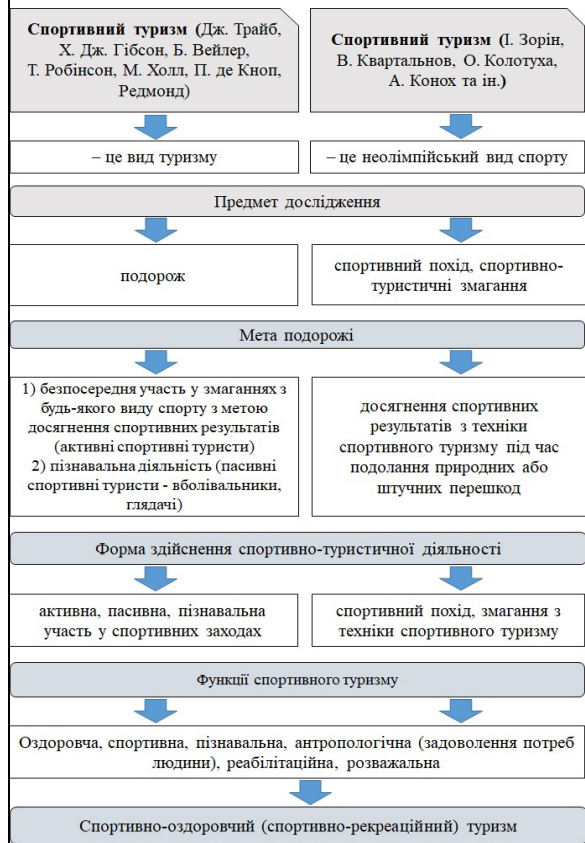

Рис.1. Співвідношення визначень поняття спортивного туризму.

Рис.2. Види спеціалізації фахівців зі спортивного туризму.

Відповідно до схеми, фахова підготовка фахівців має здійснюватися за одним із трьох напрямів:

- підготовка інструкторів (тренерів) зі спортивного туризму;
- підготовка гідів спортивно-туристського напрямку;
- підготовка організаторів спортивно-масових заходів у розрізі подієвого туризму.

Вища школа України має потужний освітній, науковий та практичний потенціал підготовки фахівців зі спортивного туризму в якості інструкторів та тренерів [6]. До того ж, на сучасному етапі поняття спортивний туризм поступово переходить в площину бізнесу, де починає переважати рекреаційно-розважальна складова туристичної діяльності, а не прагнення до спортивних результатів, про що свідчить активний розвиток школи гідів в Україні останнім часом [2]. Наразі напрям підготовки фахівців з організації спортивно-масових заходів у форматі подієвого туризму залишається недостатньо дослідженим в нашій країні.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Спортивний туризм є невід'ємною складовою загальноосвітнього туризму та зараз існує принаймні два різних тлумачення цього поняття, які активно обговорюються у науковому світі: 1) спортивний туризм як туристична подорож до місця призначення з метою участі у спортивних змаганнях з будь-якого виду спорту; 2) спортивний туризм як окремий вид спорту. Цілком очевидно, що не кожна подорож включає спортивну складову, а професійна участь у спортивних змаганнях не завжди є туристичною подорожжю, тому дуже важливо виокремити саме той напрям спортивно-туристичної діяльності який є синергічним. Під час проведення порівняльного аналізу предметної складової понять було з'ясовано, що спортивно-оздоровча (спортивно-рекреаційна) туристична діяльність виступає саме таким поняттям, що долає предметні відмінності обох визначень. На основі аналізу предметів дослідження з напрямку спортивного туризму також сформовано спеціалізації вищезазначеного виду туризму, що дозволить акцентувати увагу на формуванні необхідних фахових навичок у майбутніх спеціалістів.

Використання результатів нашого дослідження дозволить у майбутньому більш чітко визначити предмет, зміст, форму, методи та практичну складову освітнього процесу відповідно до мети та програмних результатів навчання. У перспективі досліджень все ще залишаються такі не розкриті питання: запровадження інтеграційних освітніх процесів між спортивною івент-індустрією та можливістю формувати туристичні продукти відповідного напрямку; активізація інтернаціональних досліджень спортивно-туристичного напрямку з метою створення спільного понятійного апарату.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Вікіпедія Спорт. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki> (дата звернення 02.12.2020).
2. Зігунов В. М. Професійна підготовка майбутніх менеджерів з туризму до організації туристсько-спортивної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2015. 20 с.
3. Колотуха О. В. Теоретико-методичні засади активного туризму. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки*. 2018 р. Випуск 4. С. 104–108.
4. Колотуха О. В. Географія спортивного туризму та активної рекреації: Словник-довідник. Харків : Мачулін, 2019. 300 с.
5. Конох А. П., Конох О. Є. Підготовка фахівців спортивного та оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах. *Вісник Запорізького національного університету*. 2009. № 2. С. 55–60.
6. Конох А. П. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців зі спортивно-оздоровчого туризму у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук ступеня д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2007. 45 с.
7. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму : дис. ... д-ра пед наук : 13.00.04 / Київ, 2004. 512 с.

REFERENCES

1. Zighunov, V. M. (2015). *Profesijna pidghotovka majbutnikh menedzheriv z turyzmu do organizaciji turystyjsko-sportyvnoji dijalnosti*. [Professional training of future tourism managers to organize tourism and sports activities]. Kharkiv.
2. Kolotukha, O. V. (2018). *Teoretyko-metodychni zasady aktyvnogho turyzmu*. [Theoretical and methodological principles of active tourism].
3. Kolotukha, O. V. (2019). *Gheografija sportyvnogho turyzmu ta aktyvnoji rekreaciji: Slovnyk-dovidnyk*. [Geography of sports tourism and active recreation: Dictionary-reference book]. Kharkiv.
4. Konokh, A. P. & Konokh, O. Ye. (2009). *Pidghotovka fakhivciv sportyvnogho ta ozdorovchogho turyzmu u vyshhykh navchalnykh zakladakh*. [Training of sports and health tourism specialists in higher educational institutions]. Zaporizzia.
5. Konokh, A. P. (2007). *Teoretychni ta metodychni zasady profesijnoji pidghotovky majbutnikh fakhivciv zi sportyvno-ozdorovchogho turyzmu u vyshhykh navchalnykh zakladakh*. [Theoretical and methodological principles of professional training of future specialists in sports and health tourism in higher educational institutions]. Kyjiv.
6. Fedorchenko, V. K. (2004). *Teoretychni ta metodychni zasady pidghotovky fakhivciv dlja sfery turyzmu*. [Theoretical and methodological principles of training for tourism]. Kyjiv.
7. Fokin, S. P. (2010). *Turyzmologichni aspekty sportyvnogho turyzmu*. [Tourism aspects of sports tourism].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПЕТРОВА Альона Анатоліївна – аспірантка кафедри педагогіки та методики технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: методика викладання дисциплін зі спортивного туризму, порівняльна характеристика формування поняття «спортивний туризм» різними науковими школами.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PETROVA Alona Anatoliyivna – Postgraduate of the Department of Pedagogy and Methods of Technological Education, Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: methods of teaching disciplines in sports tourism, comparative characteristics of the formation of the concept of «sports tourism» by different scientific schools.

Стаття надійшла до редакції 27.04.2021 р.

УДК 372.881.1

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-194-222-225

РИБАК Тетяна Миколаївна –

викладач Житомирського агротехнічного коледжу

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0656-8954>

email: fiziktany1973@gmail.com

ЛАЗАРЕНКО Інеса Станіславівна –

спеціаліст вищої категорії,

викладач-методист Житомирського агротехнічного коледжу

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8275-5508>

email: inessa.lazarenko@gmail.com

СВИСЮК Олена Вікторівна –

старший викладач Державного університету «Житомирська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2775-588X>

email: elena-sv@ukr.net

**ВИКОРИСТАННЯ КОМПІЛЯТИВНИХ ВЕБ-КВЕСТІВ У РОЗВИТКУ УСНОГО
МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ЗВО**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Пандемія COVID-19, що змінила освітні реалії у всьому світі, торкнулась і роботи викладачів вітчизняних ЗВО. В нових умовах педагогам необхідно орієнтуватись у різноманітні електронних ресурсів і сервісів (платформах для проведення онлайн-конференцій, віртуальних навчальних середовищах, електронних застосунках, соціальних мережах тощо), щоб ефективно проводити навчання, і зокрема, іноземної мови (ІМ). Як відомо, навчання ІМ передбачає реалізацію в навчальному процесі практичної, розвивальної, освітньої та виховної цілей. А отже цінність веб-ресурсів і сервісів є тим вищою, чим більше цілей вони дозволяють реалізувати. В даному контексті видається доцільним дослідити навчальний потенціал компілятивних веб-квестів у навчанні ІМ студентів немовних ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження процесу інформатизації освіти, а також психолого-педагогічні технології її реалізації були висвітлені в працях: В. В. Гузеева, 2000 [1]; Р. С. Гуревича та М. Ю. Кадемії, 2005 [2]; Р. С. Гуревича, М. Ю. Кадемії, М. М. Козяра, 2011 [3]; М. Ю. Кадемії та І. Ю. Шахіної, 2011

[4]; М. Ю. Кадемії, Л. С. Шевченко та О. В. Шестоपालюк, 2009 [5]; М. В. Михайліченко та Я. М. Рудик, 2016 [7]; О. М. Спіріна, 2011 [8]; В. І. Сумського, 1997 [9] і т. д.

Поняття «інформаційно-комунікаційні технології» розуміється О.М. Спіріним як сукупність методів, засобів і прийомів розробки інформаційних систем та побудови комунікаційних мереж, що зазвичай передбачає психолого-педагогічний супровід процесів проектування, розробки і запровадження, а також технології формалізації та розв'язування задач у певних предметних галузях із використанням таких систем і мереж [8].

На думку М. В. Михайліченко та Я. М. Рудик, до складу освітньої інформаційної технології входить:

а) *технічне середовище* (вид використовуваної техніки);

б) *програмне середовище*, яке створює набір програмних засобів;

в) *предметне середовище*, що визначає зміст конкретної науки на рівні навчальної дисципліни;